

Lunds universitet
Statsvetenskapliga institutionen

STVA22
HT14
Handledare: Anders Uhlin

Var är kvinnorna i Iran?

En studie över sociala rörelser och kvinnlig representation i
Iran

Victoria Bergstrand
Hannah Sörbom

Abstract

Uppsatsen är en kvalitativ fallstudie av de iranska kvinnornas roll i samhället och hur de arbetar för ett mer jämlikt samhälle. Ett av Irans mest omtvistade problem handlar om de kvinnliga rättigheterna eller snarare avsaknaden av dessa. Uppsatsens frågeställning är: om, på vilket sett ett ökat antal kvinnor i parlamentet inneburit en större jämställdhet för kvinnor i Iran samt om, på vilket sett de sociala rörelserna i Iran har haft en positiv påverkan för jämställdheten i landet? För att bevara frågeställningen har vi använt oss av sociala rörelseteorier, teorier om kvinnlig representation samt av feministisk teori. Materialet består av sekundärdata i form av tidigare forskning. I analysen av dessa data har teorierna applicerats för att besvara frågeställningen. Uppsatsens huvudsakliga resultat är att det inte skett en betydande förändring för de kvinnliga rättigheterna. Sociala rörelser står nästintill maktlösa under den traditionella makten i landet. De få kvinnliga representanterna i parlamentet följer sin konservativa övertygelse.

Nyckelord: Iran, representation, religion, kvinnor, förändring, sociala rörelser, feminism

Antal ord:
9665

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Problemformulering	2
1.2	Syfte och Frågeställning	3
1.3	Avgränsningar	3
1.4	Studiens upplägg	4
2	Metod	5
2.1	Analysmetod.....	5
2.2	Material	5
2.3	Ett västerländskt perspektiv	6
2.4	Operationalisering	6
3	Teori	8
3.1	Teori om sociala rörelser.....	8
3.1.1	Sociala rörelser som kollektivt beteende.....	8
3.1.2	Sociala rörelser som resursmobilisering	9
3.2	Kvinnlig representation	9
3.3	Feministisk teori.....	10
3.3.1	Post-kolonial feminism	10
3.3.2	Islamsk feminism	10
3.4	Applicering av teorierna på analysen	10
4	Analys	12
4.1	Sociala rörelser	12
4.1.1	Kvinnorörelser.....	12
4.1.2	NGO'S.....	14
4.1.3	Religion och sociala rörelser	15
4.1.4	Pressfrihet och sociala rörelser.....	16
4.2	Kvinnlig representation	16
4.2.1	Hur staten styrs.....	16
4.2.2	Religion och kvinnlig representation	19
4.2.3	Utbildning.....	21
5	Slutsats	22

6	Referenser.....	23
----------	------------------------	-----------

1 Inledning

Iran är ett tämligen unikt land då de tillhör de 5 % av alla världens länder som inte har ratificerat FN:s kvinnokonvention från 1979. Detta trots att det är den mest ratificerade FN-konventionen (Gerle, 2011, s. 68). Kombinationen av ett auktoritärt och religiöst styre gör Iran till ett intressant land att studera. Området religion, speciellt Islam och feminism är fortfarande ett relativt outforskat område (Tuppurainen, 2010, s.1).

Iranska kvinnor har en lång historia bakom sig av ledarskap i landets politiska och sociala rörelser, vi kan spåra så långt tillbaka som 1890 års Tobacco protest. Då var det en medborgarrörelse mot den rådande diktaturen och inblandningen av de utländska makterna i landet. Under den konstitutionella revolutionen 1905 etablerades den dåvarande iranska konstitutionen och parlamentet. Detta ledde till att kvinnors röster organiserades och medvetenheten kring kvinnors rättighet till utbildning ökade. År 1925 gav detta resultat i en modernisering i Iran och reformer rörande utbildningssystemet, kvinnors läskunnighet och kvinnors aktiva deltagande i det offentliga livet gick igenom. Genom dessa reformer fick kvinnor ökade rättigheter och nya möjligheter öppnade sig. Dock var det inte förrän år 1963 som kvinnorna i Iran fick rösträtt. 1975 gjordes det förändringar i lagen för att skydda kvinnors rättigheter ytterligare, ändringar vilket bland annat gällde skilsmässa, vårdnadstvister och polygami. Dessutom höjdes minimum åldern på äktenskap för kvinnor från 9 till 18 år och för män från 15 till 20 år. Under denna period hade kvinnor 24 av 200 platser i båda husen av parlamentet samt hade stort inflytande och arbetade som borgmästare, ambassadörer, advokater, domare och företagsledare med mera. Revolutionen kom som en blixt från klar himmel 1979 och förändrade kvinnornas roll i samhället över en natt. Inom loppet av två månader efter revolutionen ändrades många artiklar i lagen om Family Protection Law som fanns där för att skydda kvinnorna. Lagändringen innebar bland annat att kvinnorna i Iran tvingades bära hejab (hejab är en slöja, som inte täcker ansiktet) på deras arbetsplatser och på skolorna, detta ledde i sin tur till att många kvinnor tvingades ut ur arbetsplatserna helt och hållet. Slöjtvånget var ett sätt för de religiösa ledarna att degradera kvinnornas makt (One million signatures: The battle for gender equality in Iran).

En av de idag största konflikterna i Iran är just frågan om kvinnors rättigheter. Intressant är även att fördelningen mellan invånarna nästan är så jämt det kan bli, ca 51 % män och 49 % kvinnor (World Population Review, Iran) vilket betyder att hälften av landets invånare inte får sin röst hörd, och att hälften av den representerade befolkningen saknar politiskt inflytande. Med det menar vi att det inte räcker med att inneha rösträtt för att det ska räknas som ett jämlikt politiskt system utan kvinnor måste även representeras i parlament i den utsträckning som män för att förändringar skall kunna ske (Phillips, 2000, s. 85).

1.1 Problemformulering

I studien kommer vi att belysa kvinnans position i det Iranska samhället och besvara frågor kring de krafter som arbetar för att stärka kvinnors rättigheter. Anledningen till att studera Iran är landets bristande rättigheter för kvinnor som vi ämnar studera genom både den parlamentariska politiken och den rörelsebaserade politiken. Vi intresserar oss för frågan var förändring för kvinnor uppstår och har uppstått. Vi kommer att använda ett historiskt och samtida perspektiv och analysera utvecklingen från 1979 års revolution och framåt. Revolutionen innebar en drastisk förändring för kvinnor i fråga om politiska rättigheter (Gerle, 2011, s.68).

Iran är ett land med islamska lagar, dessa lagar har tolkats av männen i Iran vilket leder till ett ojämnt samhälle, enligt iranska lagar är kvinnorna värda hälften av en man när det kommer till mord och när det kommer till att vittna i en domstol (Paidar, 1997, s.348ff). Detta är både problematiskt och orättvist. Kvinnornas kamp för förändring är en viktig del i vårt arbete där vi vill lyfta fram kvinnornas roll som rörelser samt kvinnornas roll i politiken. Efter den stora revolutionen i Iran år 1979 var obalansen mellan den rättsliga politiken och interna sociala realiteter påtaglig. De rättslärdade ansåg att kvinnligheten och kvinnornas växande inflytande i samhället var ett av de främsta verktygen mot den västerländska civiliseringen och ett hot mot den iranska kulturen (Kar, 2008).

I FN:s rapport från 1995 *The worlds women 1995: Trends and Statistics* skrivs det att "Empowering women and improving their status are essential to realizing the full potential of economic, political and social development" (FN, 1995: Trends and Statistics). Detta fastslås även i 2010 års rapport (FN, 2010, s.111). Detta har vi som belägg till varför det är så viktigt att belysa kvinnornas roll i samhället. I boken *Global Gender Issues in the New Millenium* så menar även författarna att från forskning gjord av internationella relationsforskare och NGOs visar på att sambandet mellan jämlikhet mellan könen är starkt sammankopplat med den generella livskvaliteten i landet (Peterson, Runyan, 1999, s. 14). Vi anser därmed att det ligger i hela Irans befolknings intresse att förstå kvinnokampen och förbättra kvinnors rättigheter,

Vi kommer i vår studie att granska problemet utifrån flera olika perspektiv, det feministiska perspektivet, religion samt det demokratiska perspektivet. Vi kommer även att gå in på det ekonomiska perspektivet då det kan kopplas ihop med många av ovanstående perspektiv. Genom det feministiska perspektivet vill vi se på de sociala skillnaderna för kvinnor och män i Iran. Religionsperspektivet använder vi oss av då vi tittar på de religiösa skillnaderna mellan könen och om kvinnor undermineras genom den islamska religionen. Det demokratiska perspektivet kommer vi att använda oss av för att se hur politiken i landet styrs och vilken plats kvinnorna har på den politiska arenan. Slutligen har vi det ekonomiska perspektivet som genomsyrar de ovanstående, det ekonomiska perspektivet förändrar sociala förhållanden och även den politiska arenan.

1.2 Syfte och Frågeställning

Syftet med vår uppsats är att få en övergripande bild av problematiken för kvinnor i Iran i det offentliga rummet. Vi vill studera både deras officiella och inofficiella rättigheter samt hur dessa påverkas av aktiviteter inom såväl sociala rörelser som andra sfärer. Vår ambition är inte att undersöka alla kvinnorörelser i Iran utan att mer se till mönster och stora sociala kvinnorörelser som åstadkommit skillnad vad gäller lagar och normer i Iran. Vår förhoppning är att kunna ge en bild av vad som kan utveckla kvinnors rättigheter i landet.

God validitet uppstår när man mäter det man säger sig mäta (Esaiasson m.fl., 2012, s. 57). Vi menar att genom att empiriskt belysa representationsgraden av kvinnor i parlamentet, och diskuterar innebörden av detta, samt empiriskt belysa och diskutera de sociala rörelsernas roll i det iranska samhället uppnår vi god validitet. Vi har emellertid enbart ett begränsat underlag och ser detta som en förstudie och ett underlag för mer ingående studier.

Uppsatsens huvudsakliga frågeställningar rör frågorna om, på vilket sett ett ökat antal kvinnor i parlamentet inneburit en större jämställdhet för kvinnor i Iran samt om, på vilket sett de sociala rörelserna i Iran har haft en positiv påverkan för jämställdheten i landet?

1.3 Avgränsningar

I Iran bodde det år 2013, 77 176 930 människor, av dessa är 89 % Shiamuslimer, 9 % Sunni muslimer och 2 % tillhör andra ospecificerade religioner eller ingen religion överhuvudtaget (Globalis, Iran). Med dessa siffror till hands gör vi avvägningen att endast fokusera på Islam när vi pratar om religion i vår undersökning. Då detta är en B-uppsats och ett stort och brett ämne har vi valt att avgränsa oss till de officiella vägarna för att förbättra kvinnors rättigheter samt några organisationer som arbetat genom inofficiella vägar för att åstadkomma förändring. Det hade varit önskvärt att åka ner till Iran och göra förstahands intervjuer med kvinnor på både det officiella och det inofficiella planet. Dock har vi utnyttjat det faktum att vi inte har haft möjlighet till detta till vår fördel då vi har lagt större vikt på insamlingen av legitimt material.

Vi fokuserar på de primära rättigheterna; kvinnors halva värde av män om de kommer inför rätta, att kvinnor inte har lika rätt till utbildning, att kvinnor inte har samma möjligheter i arbetslivet, kvinnors begränsade rätt till att arva. Därutöver fokuserar vi även på sekundära rättigheter såsom slöjtvång och rätten att få gå på sportevenemang vilket några sociala rörelser kämpade för efter revolutionen. (Howard, 2002, s.10).

Rättigheterna som vi kommer att behandla samt vad de officiella och inofficiella vägarna innebär kommer vi att utveckla i operationaliseringen. Då vi inte kunnat åka ner till Iran och träffat kvinnor där är vi medvetna om att arbetet är begränsat.

Siffrorna som ligger till grund för de båda diagrammen som finns i analysen redovisar åren 1997 till 2014, önskvärt hade varit att ha siffror som sträcker sig tillbaka till revolutionen år 1979 men tillräckligt tillförlitliga källor för detta kunde inte hittas.

1.4 Studiens upplägg

Studien inleds med att vi presenterar och diskuterar uppsatsens metod. Därefter går vi igenom och motiverar de teorier som används för att besvara vår frågeställning. Därefter följer vår analys, baserat på den sekundärlitteratur vi sammanställt. Med bas i denna kommer vi att presentera bidragande orsaker till varför situationen ser ut som den gör för kvinnorna i Iran idag, tolkade utifrån uppsatsens teoretiska utgångspunkter. Med bas i denna analys besvaras sedan uppsatsens frågeställningar. Avslutningsvis sammanfattas och diskuteras resultaten.

2 Metod

I följande stycke kommer vi redogöra för vårt tillvägagångssätt vid vår undersökning av kvinnornas situation i Iran. Vi kommer motivera vårt val av analysmetod, studiens upplägg och material.

2.1 Analysmetod

Uppsatsen är en kvalitativ fallstudie av den iranska kvinnans roll i samhället, både gällande den officiella och inofficiella rollen. Vår ambition är att vi ska kunna förklara något av den situation kvinnor i Iran befinner sig i vad gäller politiska rättigheter, vilket innebär att vi utöver att svara på frågor av typen, var, när, hur, vem och vilka (beskrivande studie), har vi för avsikt att besvara frågan varför situationen ser ut som den gör. Som Esaiasson med medförfattare skriver krävs det mer av en förklarande studie och större vetenskaplig kompetens än av en beskrivande studie (Esaiasson m.fl., 2012, s. 36). Vi anser att vi med hjälp av att sammanställa och analysera tidigare forskning på området kan komma en bit på vägen vad gäller att både förklara och förstå den iranska kvinnans position i samhället.

2.2 Material

Vår fallstudie bygger på kvalitativa sekundärkällor samt tidigare forskning. Genom att studera dessa texter ger vi en kortfattad bakgrund till kvinnors situation i Iran. Vi presenterar huvudsakligen det parlamentariska systemet, kvinnorörelser i Iran samt religionens betydelse. Med utgångspunkt i dessa översikter diskuterar vi sedan vår huvudsakliga frågeställning kring vad det är som driver på förändring av kvinnors rättigheter i Iran.

Vi är medvetna om att vår forskning har influerats av analysramar och urval vilket författarna i vårt underlag presenterat. Vi har därför försökt bredda våra förkunskaper och våra källor utifrån olika perspektiv för att få en så god validitet i arbetet som möjligt. Ambitionen har i arbetet varit att hela tiden tänka så källkritiskt som möjligt för att förebygga risken för partiska framställningar. Vi har arbetat utifrån kriterierna äkthet, oberoende, samtidighet och tendens (Esaiasson m.fl. 2012, s. 279).

En av våra främsta källor när det kommer till kvinnorörelser, kvinnors rättigheter samt historia är studien *Woken in the political process in twentieth-century Iran* av Parvin Paidar, från 1997. För att undvika ett stort tidglapp har vi kompletterat källan med nyare publikationer och forskning inom fältet. Vi har i metoddelen förklarat oss från ett västerländskt perspektiv och varför vi känner att vi har relevanta källor för att kunna arbeta med ämnet. Vi har tagit del av både västerländska källor och källor från mellanöstern vilket

skapar en bredare förståelse och ger oss en starkare grund att stå på. Vidare anser vi att våra källor är tillförlitliga då vi funnit flera argument oberoende av varandra som stämmer överens. I våra teorier har vi främst använt oss av västerländsk forskning vilket självklart kan vara problematiskt då vi applicerar dem på ett mellanöstern land. Vi har därför försökt väga upp detta genom att leta efter så mycket forskning som möjligt av kvinnor från Iran och andra delar av mellanöstern. I och med att vi har dessa västerländska teorier har vi under hela uppsatsen försökt hålla oss kritiska för att inte riskera tendentiösa framställningar (Tuppurainen, 2010, s.2: Esaiasson m.fl. 2012, s.279f).

2.3 Ett västerländskt perspektiv

Båda författarna till denna uppsats är uppväxta i och formade av ett västerländskt samhälle. Detta formande influerar våra perspektiv och förståelser om omvärlden, våra teorier är även västerländska teorier. Detta är såklart ett problem då vi skriver om Iran, vilka inte delar de västerländska idealen. De iranska invånarna är formade och har andra värderingar av vad som är viktigt i ett fungerande samhälle. Detta är något vi är medvetna om genom hela vår undersökning. I de fallen där vi inte har källor hämtade från iranska muslimska kvinnor kommer vi att förhålla oss kritiska till det tolkningsföretade de ställer sig bakom.

För studiens validitet är det viktigt att låta iranska kvinnors röster höras i uppsatsen. Vi är också väl medvetna om att ett västerländskt feministiskt ramverk är otillräckligt för en tillräcklig analys av den islamska kvinnans situation i Iran. därför är vårt mål att hämta så mycket information som möjligt från muslimska kvinnor, i den mån vi inte finner någon information som har framställts av muslimska kvinnor använder vi oss utav kvinnliga forskares framställningar.

2.4 Operationalisering

En god operationalisering är viktig för avgörandet för hur väl frågeställningen kommer att kunna besvaras i uppsatsen samt för att kunna analysera och dra slutsatser med så god validitet som möjligt (Esaiasson m.fl. 2012, s. 55f). I det följande kommer ett antal preciseringar av några för uppsatsen centrala termer.

De officiella vägar som uppsatsen belyser innebär den parlamentariska politiska vägen och den parlamentariska arenan. Vi fokuserar här alltså på hur kvinnors rättigheter bearbetas på parlamentarisk politisk nivå med lagändringar och deras juridiska rättigheter. De inofficiella vägarna handlar här om de sociala rörelserna och hur dessa arbetar för att främja kvinnors rättigheter, bland annat genom påtryckningar mot staten för att skapa förändring. De inofficiella vägarna handlar därmed om normer och praxis som drivs fram av sociala rörelser. När vi i vår undersökning använder oss av termen kvinnor syftar vi på personer som är födda med ett kvinnligt könsorgan, som betraktar sig själv som kvinna och följer de kvinnliga normerna.

Rättigheterna som vi syftar på i uppsatsen är de primära rättigheterna för kvinnorna i samhället där till exempel One million signatures Campaign arbetar för att diskriminerande

lagar mot kvinnor skall tas bort. För kvinnor är det idag nästintill omöjligt att ta ut skilsmässa, denna rätt ligger hos mannen. Männen har även dubbel trovärdighet när det kommer till vittnesmål i rättsfall, det krävs en man men två kvinnor i liknande vittnesmål. Vissa positioner inom yrkeslivet är förbjudna för kvinnor såsom att bli domare, diplomat och ambassadör. Detta är några av de viktigaste rättigheter vilka kvinnorätsorganisationen One million signatures arbetar för och även de vi främst kommer att fokusera på vilket vi kommer att gå igenom tydligare i analysen. Rättigheterna vi fokuserar på handlar därmed främst inte om västerländska värderingar av feminism (One million signatures Campaign, The battle for gender Equity in Iran).

3 Teori

3.1 Teori om sociala rörelser

Eyerman och Jamisons definierar begreppet social rörelse som "... när en grupp människor agerar kollektivt för att förändra samhället" (Eyerman, Jamison, 2005, s. 5). Det är den definitionen som vi väljer att följa och bearbeta i teorin om sociala rörelser. För människor vilka själva saknar tillgång till formell parlamentarisk makt kan sociala rörelser vara ett viktigt verktyg. Med hjälp av kollektiv mobilisering skapas en öppning att påverka makthavarna och genomdriva förändring. I uppsatsen väljer vi att även belysa några andra kriterier för en social rörelse. Konfliktkriteriet är en vilket innebär att en social rörelse på ett eller annat sätt skall vara i konflikt med det etablerade systemet. Man måste också inom rörelsen ha en kollektiv identitet som innebär gemensamma föreställningar om sakfrågor och omvärld. Rörelsen skall vara varaktig över tid, vilket innebär att rörelsen inte kan brytas upp efter en kort period utan att den växer och förändras över lång tid för att nå sitt slutgiltiga mål (Eyerman, Jamison, 2005, s.15f). Det är viktigt att understryka att man inte kan sätta fingret på vad en social rörelse exakt innebär då det alltid handlar om olika rörelser med olika mål och värderingar. Det man empiriskt skulle kunna undersöka är hur den enskilde rörelsen uttrycker sig för att föra fram idéer och skapandet av sin kollektiva identitet. I en rörelse handlar det om "vi" och "dem" identiteten och "vad är det vi vill uppnå". Man måste komma ihåg att det är kollektivets (den sociala rörelsens) mening och gemensamma mål och inte en enskild individs mening och mål, vilket är viktigt att särskilja på. Det är interaktionen mellan individ, grupp och grupper emellan som skapar den sociala och ständigt pågående rörelsen. Sociala rörelser ifrågasätter och skingrar i vår teori institutionaliserade normer och beteendemönster (Eyerman, Jamison, 2005, s.15ff). Genom gedigen forskning på ämnet har flera olika perspektiv uppkommit. Definitioner och begrepp som "resursmobilisering", "kollektivt beteende", "de nya sociala rörelserna" och "rörelser som institution" är några av de perspektiv som Eyerman och Jamison har tagit upp i sin bok Sociala rörelser i en ny tid. Vi kommer att fokusera på de två första, resursmobilisering samt kollektivt beteende (Eyerman, Jamison, 2005, s.15).

3.1.1 Sociala rörelser som kollektivt beteende

Den amerikanska sociologen Herbert Blumer publicerade 1934 "Outline of collective behavior". I denna avhandling la Blumer fram ett antal kriterier för att studera forandret av nya varianter av kollektiv identitet. Som politisk kontext använde sig Blumer av fascismens uppgång samt genom vidarebyggande på ett vetenskapligt intresse av industrialiseringens inverkan på individuella attityder i samhället. Genom denna kontext propoherade Blumer för att sociala rörelser var en form av kollektivt beteende som ger uttryck till social kreativitet och som inte bara skall tolkas som något negativt utan att det även finns positiva aspekter med

det hela (Eyerman, Jamison, 2005, s. 16f). Blumer visade på att sociala rörelser ifrågasätter institutionaliserade beteenden och normer vilket i sin tur kan leda till positiva och nyskapande samhällsförändringar, det blir därmed enligt Blumer nya former av "symbolisk interaktion" som bryter ner det gamla. I denna teori ligger fokus på individen och vad det är som gör att individen väljer att gå med i sociala rörelser, det vill säga vad rörelsen gör för att attrahera individer att ansluta sig till rörelsen (Eyerman, Jamison, 2005, s. 16ff).

3.1.2 Sociala rörelser som resursmobilisering

Resursmobiliseringsteorin är en utveckling på teorin om sociala rörelser som kollektivt beteende. Jamison och Eyerman menar på att resursmobiliseringsteorin i motsats från teorin om kollektivt beteende utgår ifrån själva organisationen sociala rörelser och inte från individperspektiv. Det vill säga att fokus ligger i effektiviteten av den sociala rörelsen och inte individens avsikter eller beteende för den sociala rörelsen (Eyerman, Jamison, 2005, s. 28). Författarna menar på att en social rörelse enligt denna teori är ett rationellt medel för att lyckas nå de politiskt uppställda mål som rörelsen vill uppnå. Dessa sociala rörelser tar endast till okonventionella metoder när andra politiska kanaler är oframkomliga (Jamison, Eyerman, 2005, s.29). Tilly, amerikansk sociolog och statsvetare, definierade 1978 det kollektiva handlandet som någonting typiskt för sociala rörelser, där strävan mot det gemensamma målet och det effektiva beslutsfattandet är kärnan i rörelserna. Tilly menar på att denna effektivitet bildar "organisation till mobilisering" av resurser för att uppnå de gemensamma intressenas slutliga mål och förverkligande av nya samhällsstrukturer. Då möjligheten till kollektivt handlande och resursmobilisering varierar beroende på vilka historiska och eller kulturella förutsättningar som finns påpekar Tilly att det historiska sammanhanget är ytterligare en dimension som man måste förhålla sig till när det kommer till sociala rörelser (Eyerman, Jamison, 2005, s.30f)

3.2 Kvinnlig representation

I Anne Philips, Ann Faulkner och Peter Maguiers bok Närvarons politik - den politiska representationen av kön, etnicitet och ras berättar författarna om representation och även mer specifikt kvinnlig representation i politiken, vi kommer att använda oss av denna bok som underlag för representationsteorin.

Trots den fortsatta underrepresentationen av kvinnor i politiken finns det nu en medvetenhet om problematiken med detta. Det finns nu ett visst antal politiska partier i världen vilka har antagit åtgärder för att vända på denna statistik. Att frågan i sig nu börjas diskuteras markerar en betydelsefull förändring (Philips, 2000, s. 74). I boken tar författarna upp fyra argument för att öka antalet kvinnor inom politiken. Det första argumentet handlar om "att det finns dem som uppehåller sig vid de förebilder som framgångsrika kvinnliga politiker erbjuder" (Philips, 2000, s. 80). Det andra argumentet rör "de som vädjar till rättvisepprinciper mellan könen" (ibid). Argument nummer tre handlar om "de som identifierar specifika kvinnliga intressen som annars skulle förbises" (ibid). Det sista och fjärde argumentet rör "de som betonar kvinnors annorlunda förhållande till politik och de sätten på deras närvaro kommer att förbättra det politiska livets kvalitet" (ibid). Bra representation tolkas mer och mer som

innehörden av en bättre representation av olika sociala grupper som utgör landet (Phillips, 2000, s. 17).

3.3 Feministisk teori

I Dan-Erik Andersson och Johan Modéés bok *Mänskliga rättigheter och religion* framkommer det att det finns många olika former av feminism, allt ifrån liberalfeminism till postmodern feminism, det som dock är gemensamt för alla olika former av feminism är att alla dessa ser kön som en maktordning (Gerle, 2011, s. 63). Vi kommer i vår undersökning använda oss av den tanke som är gemensam för alla de feministiska teorierna som ovan nämnt; en teori vilket ser kön som en maktordning men kommer även att se till den postkoloniala feminismen och islamsk feminism för att få en större förståelse för den feministiska rörelsen i just Iran.

3.3.1 Post-kolonial feminism

Teorin om postkolonial feminism har vi hämtat från boken *The Global Gender Issues in the new millenium* skriven av V. Spike Peterson och Anne Sisson Runyan. Författarna menar på att postkolonial feministernas grund ligger i kritik mot förefattningarna och privilegierna vilka västerländska feminister har. Postkoloniala feminister menar på att det är extremt viktigt att ha med en lokal anknytning för att identifiera problem i sin feministiska analys. Fokus inom denna feministiska genre ligger på fundamentalistiska religiösa män med sin makt över kvinnan (Peterson, Runyan, 2010, s. 83).

3.3.2 Islamsk feminism

De islamska feministerna skiljer på islam och dess kulturella och historiska kontext, dem menar på att islam i sig inte är inneboende patriarkal. De islamska feministerna menar på att de könsdiskriminerande lagarna i landet är resultatet av kulturella och historiska kontexter, vilket då borde innebära att det går att ändra på. Ett exempel på en sådan lag är lagen om Bloodmoney som nämns senare i vår undersökning, vilket helt enkelt går ut på att mäns blod är mer värt än kvinnors (Mojab, 2001, s. 136). Den islamska feminismen är ett relativt nytt perspektiv, ordet publicerades för första gången år 1990 i tidningen *Zanan* av de muslimska forskarna Ziba Mir-Hosseini och Afsaneh Najmabadeh (Tuppuraianen, 2010, s. 29).

3.4 Applicering av teorierna på analysen

Teorierna vi har valt belysa är sociala rörelser, kvinnlig representation, samt kvinnors rättigheter utifrån postkolonialt samt islamskt perspektiv. Utifrån dessa teoretiska perspektiv kan vi tolka den empiri vi redovisar om kvinnornas situation. På detta sätt kan vi också svara mot uppsatsens huvudsakliga syfte. De tre olika teoretiska perspektiven ger oss våra nödvändliga ingångar för att förstå och förklara situationen. Kvinnlig representation är lämplig att använda i vår undersökning då siffrorna över kvinnor i parlamentet är låga. Teorin

om kvinnlig representation rör även den del av kvinnornas kamp till förbättring vilket teorin om sociala rörelser inte når, dessa två teorier kompletterar varandra väl för att få en övergripande bild av kvinnornas situation i Iran. Postkolonial och islamsk feminism är variationer av feminism vilka ger oss möjligheten att tackla problemen som finns för kvinnorna i Iran på ett icke västerländskt vis.

4 Analys

Vi har i analysen för avsikt att dela upp teorierna om sociala rörelser och kvinnlig representation för att applicera dessa under respektive rubrik. Våra feministiska teorier kommer att genomsyra hela analysen då det är applicerbart på alla våra delar och vi har därmed inte med feminism som en egen punkt.

4.1 Sociala rörelser

4.1.1 Kvinnorörelser

Kvinnornas aktiva kamp under revolutionen väckte många kvinnors kämparglöd och fick dem att inse sin politiska potential. Medelklasskvinnorna var den största klassgruppen som kämpade för kvinnors rättigheter och röster höjdes för att förändra de efterrevolutionära könsdiskriminerande lagarna (Sanasarian, 1982, s.124ff). Efter revolutionens slut gick regimen hårt mot medelklasskvinnor utan slöja där de argumenterade för att kvinnor utan slöja var ett hot mot islam och deras nybildade republik. Regimen argumenterade vidare för att kvinnor utan slöja stöttade den förre shâhen och att de förspråkade modernism, liberalism och hade västerländska värderingar. Alla individer och sociala rörelser som förespråkade liberalism och västerländska värderingar var under denna period tvungna att gå under jorden annars riskerade de fängelse eller våldsamma straffpåföljder (Paidar, 1997, s.226). Flera sociala rörelser genom resursmobiliseringsteorin bildades där individen i sig inte var det viktiga utan det gemensamma målet, en heterogen grupp kvinnor slöt sig samman i protest mot slöjtvång och möttes av våldsamt motstånd från regimen. Denna sociala rörelse byggde inte på att få fler rättigheter utan snarare på att få behålla de rättigheter som kvinnorna hade innan revolutionen. Under samma period försvann även kvinnans rätt till att bli diplomater, domare eller ambassadörer vilket även det ledde till sociala kvinnorörelser i protest mot ett gemensamt mål. Återigen möttes dessa grupper av hårt motstånd med flera arresteringar (Paidar, 1997, s.227ff). Ytterst viktiga är dessa sociala rörelser när det kommer till ett såpass odemokratiskt och auktoritärt styrt land som Iran. Makthavarna i Iran försöker visa för omvärlden att landets medborgare har formell makt i form av rösträtt, något som tidigare i texten har motbevisats. Iran är en elektoralt auktoritär stat med liten medborgerlig chans till inflytande. Sociala rörelser kan påverka den tröga politiska struktur som finns i landet och förändra det etablerade politiska systemet, vilket ger iranska kvinnor en större makt mot eliten (Kian, 2012, s.61ff; Eyerma, Jamison, 2005, s.28ff).

Under Khatamis regeringsperiod 1997-2005 tilläts kvinnor återigen att synas i media och han öppnade upp för möjligheterna att starta ideella organisationer, till exempel The White Scarves Campaign against Sex segregation in stadiums som lanserades år 2004. Denna möjlighet gällde alla kvinnor och inte bara de konservativa. Många NGO:s tilläts in i landet

vilket upprörde konservativa feminister som ansåg att dessa organisationer försökte påtvinga en sekulariserad feminism (Jad, 2009, s.34; Kar, 2008, s.83f samt Wakil, kap. 7). Khatami var mycket omtyckt av ickekonservativa då han öppnade upp för en mer liberal syn. År 2005 var han dock tvungen att dra sig tillbaka enligt konstitutionella regler om att det endast var tillåtet att regera i två mandatperioder. Ny president blev nykonservative Mahmoud Ahmadinejad som motarbetade kvinnors rättigheter och sociala rörelser hamnade återigen där de började med ett växande missnöje (Kar, 2008, s.83f).

Under 1990-talet och fram början av 2000-talet expanderade civila kvinnorättsinstitutioner sina verksamheter för att eliminera könsdiskriminering och vände sig till kvinnor från både medelklassen och kvinnor med lägre klassbakgrund. En koalition av islamska och sekulära feminister startade flera kampanjer mot denna könsdiskriminering vilka var följande: One Million Signatures Campaign, vilka arbetar för förändring av de könsdiskriminerande lagarna som finns i landet. Kampanjen syftar till att samla in en miljon signaturer till stöd för att bevilja kvinnor samma rättsliga status som män. One million signatures campaign arbetar genom en så kallad bottom up strategi, det vill säga interaktionen mellan aktivister och vanliga kvinnor. Kraften kommer underifrån för att påverka makten, de folkvalda politikerna, Ayatollah samt institutionerna som är styrda av prästerskapet. Kampanjen bygger på ett fredligt förhållningssätt och är till för att betona vikten av varje kvinnas fria valmöjligheter (Kian, 2012, s.62ff: One million signatures campaign: The battle for gender equality in Iran). The Campaign Against Stoning and All Forms of Violence against Women arbetar för att stoppa det brutala straffet stening samt för att stoppa våld mot kvinnor i alla former. The White Scarves Campaign against Sex segregation in stadiums, vilka kampanjar för kvinnors rätt till att gå på sportevenemang (Kian, 2012, s.61) The White Scarves Campaign against Sex segregation in stadiums är en social rörelse som agerar enligt kollektivt beteende metoden då de anpassar sig till en viss typ av kvinnor, nämligen kvinnor som gillar att gå på sportevent. Rörelsen är därmed nischad för att attrahera en viss typ av kvinnor att gå med deras rörelse (Eyerman, Jamison, 2005, s.16).

Dessa kvinnorättsorganisationer (sociala rörelser) försvagades och motarbetades hårt mellan 2005-2013 när Mahmoud Ahmadinejad var president i landet. På grund av denna försvårade situation i kvinnorättsarbetet kom de urbana medelklasskvinnorna, vilka var drivkraften bakom kampanjerna, fram till att jämställdhet och demokrati går hand i hand. Utan demokrati kan inte kvinnors rättigheter förbättras, därmed måste dessa rörelser kämpa främst för demokrati för att nå sitt mål i det långa loppet. Kvinnorättsorganisationer har därför på många håll slagit ihop sig med pro-demokratiska organisationer vilket är ett steg i rätt riktning (Kian, 2012, 61ff). Modernisering och demokratisering går hand i hand, studier visar att modernisering genererar i urbanisering, produktionstillväxt, lägre arbetslöshet, högre utbildningsnivåer samt högre BNP per capita för att nämna några. Sociala rörelser inom Iran kämpar för en demokratisering och modernisering vilket faktiskt skulle gynna alla i landet (Welzel, 2009, s.81). Modernisering förstärker enligt Welzel handlingsresurserna för människor, vilket leder till att de blir mer villiga att kämpa för sina demokratiska fri- och rättigheter, vilket även gör det lättare att skapa sociala rörelser och få dessa rörelser att sprida sitt budskap. Modernisering är enligt de rättslärda ett hot mot den islamska republiken, vilket kan tolkas som en undanflykt då de är rädda för växande oppositionsrörelser (Welzel, 2009, s.87).

År 2009 begränsade regimen yttrandefriheten, förenings- och mötesfriheten ytterligare. En massiv attack mot aktivister och andra sociala rörelser, inklusive kvinnorättsorganisationer genomfördes. Dessa greps, fängslades och åtalades, ofta med bristfälliga rättegångar. De

fängslade aktivisterna torterades och misshandlades psykiskt. Många av dessa aktivister avrättades även på grund av sina åsikter mot den konservativa regimen (Amnesty International, 2009, Annual reports). Kvinnor från alla åldrar och etniciteter spelade en viktig roll under och efter protesterna som följde av presidentvalet 2009. Lönnmordet på Neda Agha-Soltan (juni 2009), mordet på Haleh Sahabi (juni 2011), massfängslandet av kvinnorrättsaktivister samt motarbetningar av pressfrihet för kvinnorörelser och NGO:s visar tydligt på att frågan om kvinnors rättigheter har blivit en utmaning för makten i Iran vilket bygger på ojämställdhet mellan könen. (Kian, 2012, s. 61). Dessa diskriminerande lagar implementerades efter revolutionen 1979 och handlar om vilket tidigare nämnts kvinnornas halva värde av männen i vittnesmål och mord (bloodmoney), att kvinnor inte har rätt att ta ut skilsmässa, att kvinnor inte får arbeta på vissa arbetsplatser såsom att vara domare och så vidare. Kvinnornas rättsliga status före och efter revolutionen å ena sidan och implementering av dessa diskriminerande lagar och motsättningarna mellan det efterrevolutionära moderna samhället och ålderdomliga lagstiftningar har mobiliserat och triggat kvinnor runt om i hela Iran (Kian, 2012, s.61). Kvinnorörelserna i Iran är sociala rörelser genom både resursmobiliseringsteorin och kollektivt beteende, där de går ihop för ett enat mål med gemensamma värderingsgrunder, nämligen ett mer jämställt samhälle och mot könsapartheid. One million signatures campaign lutar mer åt att vara en resursmobiliseringsrörelse då alla får vara med och det viktiga är inte individen utan att uppnå målet, det vill säga en miljon signaturer för att pressa regimen till att förändra de könsdiskriminerande lagarna (Eyerman, Jamison, 2005, s.15: One million signatures campaign, The battle for gender equality in Iran).

Den 6 januari 2015 är Iran fortfarande ett av de få länderna som inte har ratificerat Convention of Elimination of All forms of discrimination against women (CEDAW) (FN, CEDAW). I boken Global Gender Issues menar författarna på att i andra länder där denna konvention har ratificerats har kvinnorörelser haft mycket att kräva och haft möjligheten att ställa länderna till svaras (Peterson, Runyan, 2010, s. 18). Det hade varit till stor fördel för kvinnorörelserna i Iran om även de ratificerat konventionen. Dock finns det en viktig artikel i den Iranska konstitutionen, artikel 20 som handlar om jämlikhet inför lagen ”All citizens of the country, both men and women, equally enjoy the protection of the law and enjoy all human, political, economic, social, and cultural rights, in conformity with Islamic criteria.” (Constitution of the Islamic Republic of Iran, 1979, article 20). Denna artikel uppenbarar sig som väldigt bra för kvinnors rättigheter, något som borde ge ambition till kvinnorörelser att ställa Irans regim till svaras. Det är svårt för personer med västerländska normer och värderingar att påstå att Iran inte lever upp till sina artiklar i konstitutionen då det även står ”inom ramen för islamska kriterier” och en islamsk feminist påstår i flera fall att Iran lever upp till dessa punkter. Från boken Inside Iran: women’s lives kan hämtas ett referat från ett möte med Fatemeh som på 1990-talet var utrikesminister i Iran, Fatemeh menar på att utlänningar ofta blir förvånade över att vissa invånare anser att Iran är ett föredöme när det gäller kvinnors rättigheter när man till exempel jämför Iran med Saudi Arabien och Afghanistan (Howard, 2002, s. 16).

4.1.2 NGO’S

Tydligast ökande trenden av kvinnorörelser i arabvärlden är NGO:s (Non Governmental Organisations) vilka har blivit en viktig del för social utveckling och förändring. Dessa NGO:s ses i bred mening som ett redskap till utveckling av det arabiska civilsamhället, i auktoritära stater, där organisationerna skapar en så kallad ”Bottom up” demokrati. Åsikter vilka går emot dessa kvinnorörelser av NGO:s anser att de är skapade från västerländska

värderingar och endast är ett försök från väst att kontrollera arabvärlden (Jad, 2009, s.34) Diskussionen om kvinnorörelser vilka är NGO:s handlar främst om dikotomin mellan öst och väst. Fundamentalister ser väst som en kraft vilket vill inkorporera västerländska kulturella värden på andra, det handlar främst om individuell frihet, materialism och sekularisering. Arabiska nationalisterna och vänsterorienterade anser att väst är koloniala och korrupta, vilka köper lojalitet från eliter när det kommer till sociala, ekonomiska och politiska värderingar, och inte ser till folkets vilja för bevarande av kultur och civilsamhälle (Jad, 2009, s.34f). Det är av största vikt att förstå att feministiska rörelser i västvärlden kämpar för andra rättigheter än kvinnor i arabvärlden och i Iran. (Jad, 2009, s.34). Under 1900-talets första hälft delades kvinnorörelsernas målsättning upp i två stora block, sekulär nationalism och islamsk feminism. Detta skedde i samband med det ökade påtryckandet från västerländskt ekonomiskt, socialt och politiskt synsätt i landet. Islamska feminister kämpade för att rädda religionen från felaktiga tolkningar för ett fungerande vardagssamhälle för både män och kvinnor. Sekulära nationalisterna uppkom ur spåren av kolonialismen och kämpade för frihet och nationell förnyelse (Jad, 2009, s.35).

4.1.3 Religion och sociala rörelser

Shirin Ebadi, kvinnorrättsaktivist och mottagare av Nobels fredspris 2003, skrev 2009 att en av nutidens stora debatter både globalt och i den islamska världen är om islam och mänskliga rättigheter är kompatibla med varandra samt om islamska stater kan sköta statens angelägenheter på ett sätt som är förenligt med mänskliga rättigheter. Ebadi argumenterar vidare för att icke-demokratiska islamska stater samt religiösa extremiströrelser inte anser att islam är förenligt med mänskliga rättigheter och menar på att mänskliga rättigheter och demokrati endast är ett västerländskt påfund. Ledare i icke-demokratiska islamska stater legitimerar sitt handlande genom att påstå att de är guds representanter på jorden och att det är guds vilja som är den rätta vägen. De anser därmed att de är rättmätiga ledare i dessa stater oavsett folkets röster och vilja (Ebadi, 2009). Det finns religiösa rörelser i landet som aktivt arbetar emot kvinnorörelsernas jämställdhetsarbete och står på de icke-demokratiska ledarnas sida. En central del av islam och den islamska staten Iran är koranen där sharialagarna är inskrivna. Religiösa extremistgrupper och icke-demokratiska stater såsom Iran tolkar koranen och Sharia ur ett formalistiskt perspektiv, vilket innebär att de uppfattar koranen och sharia som guds eviga ord som gäller i all oändlighet. Den formalistiska tolkningen innebär att man läser koranen och tolkar den efter tiden den skrevs vilket leder till att alla nytänkare och moderna samhällsstrukturer förkastas. Genom att leva kvar i det gamla ser dessa icke-demokratiska stater och religiösa extremistgrupper demokrati som något modernt och västerländskt vilket inte stämmer överens med deras troslära (Fazlhashemi, 2008, s. 222f). Det finns därmed religiösa rörelser som är frikopplade från staten men som delar statens uppfattning om koranen och sharialagarna. Dessa grupper är dels rörelser som kollektivt beteende dels rörelser som resursmobilisering då de arbetar genom en kollektiv identitet med gemensamma föreställningar om sakfrågor och omvärld. Skillnaden på de religiösa rörelserna är att de inte arbetar emot det etablerade systemet i Iran utan istället vill förstärka sharialagarna och tolkar dessa emot kvinnorörelserna i landet (Eyerman, Jamison, 2005, s. 15ff). Ett exempel på en religiös extremiströrelse är Hizbollah som har ett nära samarbete med den Islamska republiken Iran och dess ledare. Hizbollah har bland annat lovat trohet till Irans supreme leader, Ayatollah Ruhollah Khomeini för att stötta den islamska staten och få denne att bestå. Hizbollah är främst ett politiskt parti i Libanon men har grenar vilka är frikopplade från staten, vilka är religiösa och militanta rörelser (Council on Foreign Relations, 2014). Den

religiösa rörelsen Hizbollah stöttar därmed det patriarkala systemet som finns i Iran vilket i sin tur försvårar arbetet för kvinnorörelserna i landet.

4.1.4 Pressfrihet och sociala rörelser

Efter kriget mellan Iran och Irak öppnades landet återigen upp för västerländsk media efter att ha haft stängda gränser i ett antal år. Man kunde då se att en omfattande proteströrelser för att förbättra kvinnors rättigheter formats i landet. Dessa protester växte i takt med missnöjet över den fundamentalistiska islamska regimen. Både från oppositionssidan och parlamentet hade serietidningar och andra litterära verk börjat publiceras vilka påvisade frustrationen i Iran. Perioden efter genomsyrandes av missnöje och i 1997 års presidentval vann Mohammad Khatami med en överlägsen majoritet då hans kampanj byggde på rättsäkerhet och ett löfte om ett mindre våldsamt samhälle. Hans kampanj byggde delvis på ett löfte om att parlamentsstyrkorna skulle bli mindre våldsamma mot oppositionsgrupper samt att både kvinnliga och manliga sociala rörelser skulle ges fler rättigheter än tidigare. Khatami vann valet då en majoritet av den kvinnliga befolkningen röstade på honom, mycket på grund av att han lovade att kvinnor skulle få större inflytande i politiken. Under Khatamis regeringsperiod 1997-2005 tilläts kvinnor återigen att synas i media (Kar, 2008, s.83ff).

I Reporters without Borders pressfrihetsindex 2013 låg Iran på placering 174 av 179 länder, vilket visar på en sträng censur i landet (Reporters without Borders, Pressfrihets index, 2013). Deras register sträcker sig tillbaka till 2002, år 2002 låg Iran på plats 122 vilket indikerar en drastisk försämring (Reporters without Borders, Pressfrihets index, 2002). Senast i slutet av oktober i år rapporterar Reporters without Borders om hot mot media såsom arresteringar av journalister i Iran (Reporters without Borders,). Även friheten på internet är kraftigt begränsad. På FreedomHouse ranking på hur fritt internetet är ligger Iran år 2014 på 89, där 0 är bäst och 100 är sämst. Näst intill alla hemsidor är blockerande, allt ifrån sociala medier till politiska hemsidor är totalt stängda för allmänheten (Freedomhouse, Iran). Detta försvårar givetvis arbetet för de sociala rörelserna att etablera sig. I boken Global Gender Issues nämner de cyberfeminism. Cyberfeminism är en plats på internet där FN, nationella och transnationella NGO:s och gräsrots kvinnorörelser övervakar politik, utbyter information och bygger nätverk. Internet har öppnat upp en ny politisk arena för kvinnor där de kan representera sin kamp (Peterson, Runyan, 2010, s. 244). Detta vore en fantastisk möjlighet för kvinnorna i Iran, då varken kvinnliga förebilder eller utbildningssystem gör något för att förbättra kvinnornas roll i samhället. Om det inte vore som ovan nämnt att nästintill alla hemsidor är blockerade.

4.2 Kvinnlig representation

4.2.1 Hur staten styrs

Iran är en religiös stat som skapades genom revolutionen 1979. Iran är en auktoritärt styrd stat med inslag av parlamentarism och diktatur. Den främste ledaren i Iran är "supreme leader", vilken är en högre ledare än presidenten i landet. Supreme leadern är idag Ayatollah

Khamenei vilket är landets högsta andliga och politiska ledare, alla beslut skall godkännas av denne innan dessa kan verkställas. Det politiska systemet är uppdelat mellan institutioner som kontrolleras av prästerskapet, Ayatollah och av folkvalda parlamentariska organ. För att få delta i politiken måste representanterna ha den rätta lojaliteten till den islamska staten och sharia (Paidar, 1997, s. 221ff).

Före revolutionen år 1979 ansåg de rättslärda att kvinnornas plats var i hemmet. De predikade för att kvinnor inte borde få vistas på allmänna platser och ansåg heller inte att kvinnorna skulle ha något utrymme i det politiska rummet då det enligt dem var emot sharia. Stora delar av de konservativa familjerna runt om i landet ställde sig bakom de rättslärda vilka även dem ansåg att kvinnans plats var i hemmet och inte inom politiken. Trots massivt motstånd lyckades ändå några starka kvinnor hålla sig kvar inom politiken under denna tid (Kar, 2008, s. 81f).

Efter revolutionen vände dock de rättslärda tvärt och predikade att kvinnor enligt sharia var bundna till att delta i politiken. Kvinnorna fick därmed fortsatt rösträtt och större plats på den politiska arenan, under förutsättningen att de höll sig till sharia lagarna och den Iranska republikens vilja. Orsaken till denna vändning från de rättslärdas sida var att de behövde kvinnornas röster (Kar, 2008, s.79ff). Kvinnors fortsatta tillträde i det offentliga rummet medförde stora förändringar inom djupt troende familjer då statens vilja steg över männen i familjens vilja. Ur ett populistiskt perspektiv blev det sämre för kvinnorna då de slets mellan männen i familjen och staten, om de följde statens vilja att beträda det offentliga rummet stred de mot sina familjers religiösa vilja. Kvinnor uppmuntrades av staten till att bli mer aktiva inom politiken och en förändrad syn på kvinnors rättigheter växte fram. Detta påverkade dock endast kvinnor och familjer som verkade till regimens vinning och följde statens trosuppfattning, hinder sattes även ut för att kvinnor inte skulle kunna ha någon riktig beslutsfattande makt. Före revolutionen var det som exempel praxis att männen i familjen bestämde över kvinnorna men det ändrades i och med revolutionen. För första gången i Irans historia fick därmed staten makt över både kvinnors privatliv och offentliga liv (Kar, 2008, s.81f). För att ta del av de förbättrade kvinnliga rättigheterna och få en plats i politiken låg kravet som tidigare nämnts på att de följde det islamiska tankesättet. Sekulariserade och oliktänkande kvinnor mötte däremot stort motstånd och fick ingen plats inom det offentliga (Paidar, 1997, s.221ff). Därmed fick endast de konservativa en plats i det politiska rummet, något som var ett medvetet val av de rättslärda och manliga politikerna. Kvinnor vilka följer regimens trosuppfattning och åsikter utgör inget hot mot den islamska staten och förändrar därmed inte heller kvinnornas position i samhället på ett sätt som hotar patriarkatet. Samhället blir inte mer jämställt då det inte finns kvinnor på de politiska posterna som vill ha ett mer jämställt och moderniserat samhälle. Man måste se till konstitutionen som islamiska republiken är grundad på och i den är alla former av liberalisering förbjudna, där framkommer även tydligt att Iran är en islamsk stat som skall grunda sig på islamska värderingar (Kar, 2008, s.82f; Paidar, 1997, s.222ff).

Farokhroo Pārsā var den första kvinnliga ministern i Iran. Pārsā var en uttalad kvinnorrättsaktivist, och innehade sin ministerpost från år 1968 till 1980, då hon 1980 blev avrättad på grund av den nya islamska riktningen landet tog efter revolutionen. Den officiella anledningen till varför hon avrättades var för att hon motsatte sig gud, men den inofficiella anledningen till avrättningen var att hon hade kritiserat den islamska domstolen gällande deras behandling av kvinnofrågor (Kadivar, 2011). Detta kan kopplas ihop med det första argumentet till varför kvinnlig representation är viktigt. Som den första ministern i Iran var Farokhroo Pārsā en förebild för många andra kvinnor i Iran. Efter revolutionens mer

konserverativa syn försämrades kvinnors rättigheter vilket Pārsā motsatte sig, som senare ledde till att hon avrättades. Med detta som underlag kan man se hur den Iranska makteliten aktivt arbetade för att tysta ner rösterna som kämpade för att stärka de kvinnliga rättigheterna (Kadivar, 2011).

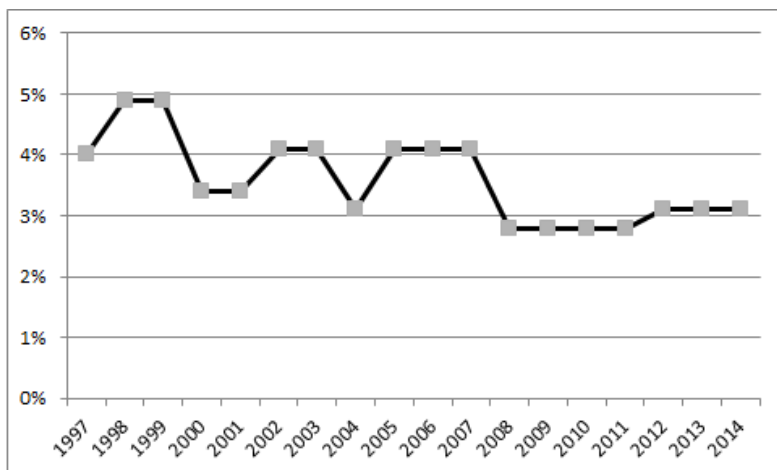

Diagram 1: Antal kvinnor i parlamentet i procent från 1997-2014, (Eget konstruerat diagram, källa från: Inter-Parliamentary Union)

Linjediagrammet ovan visar på hur många kvinnor som befinner sig i parlamentet mellan år 1997 och 2014. De lägsta noteringarna påträffas mellan åren 2008 till 2011 när det bara var 2,8 % kvinnor i parlamentet, den högsta noteringen påträffas i november 1997 och då var det hela 4,9 % kvinnor i parlamentet (Inter-Parliamentary Union, Iran). Irans toppnotering återfinns alltså för 18 år sedan på 4,9 %, men även om det är de högsta siffrorna så är de inte ens i närheten av att återspegla fördelningen mellan män och kvinnor av Irans befolkning. Vilket väddar till det andra argumentet inom kvinnlig representationsteorin, ett argument om att det är endast rättvist om det är jämt fördelat mellan kvinnor och män i parlamentet (Inter-Parliamentary Union, Iran).

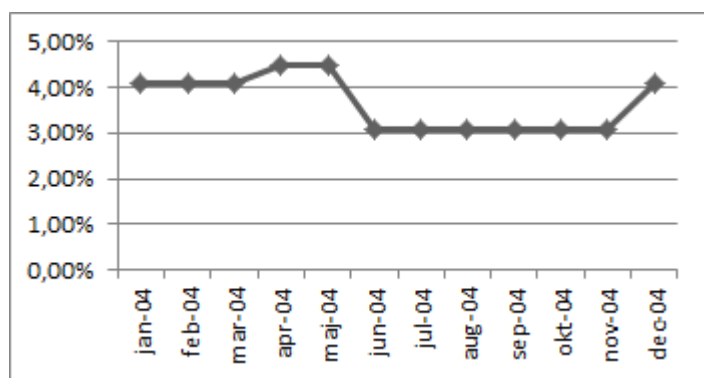

Diagram 2: 2004 skedde det en stor förändring i parlamentet med tre byten på ett år, (Eget konstruerat diagram, källa från: Inter-Parliamentary Union)

År 2004 kom bakslaget för politiska och medborgerliga rättigheter i Iran då den hårdföra prästerliga etableringen tog kontroll över parlamentet genom falska val och hårt lanserade kampanjer emot reformister och oliktankande. De prästerliga anklagade dessa reformister och oliktankande för att vara socialt korrupta (Freedomhouse, Iran, 2005). En av kampanjerna

gick hårt åt att tysta oliktankande, vilket visar på hur autokratiskt landet är och hur få politiska och medborgerliga rättigheter inte bara folket har utan även parlamentsledamöter som har en annan åsikt än Ayatollah och det prästerliga rådet (Freedomhouse, Iran 2004: Paidar, 1997, s.221). Oroligheterna i det politiska landskapet i Iran under 2004 återspeglas även i diagram två, där det skedde tre förändringar. Detta kan hänvisas till det första argumentet i teorin om kvinnlig representation, som rör att en kvinna i sig är en förebild genom att synas i ett politiskt forum. När den hårdförda prästliga eliten missgynnar kvinnor inom parlamentet till den delen att det under ett år skedde tre förändringar så påverkar det även allmänhetens bild över kvinnorna i politiken (Freedomhouse, Iran 2005).

Enligt konstitutionen har kvinnor rätt att delta i många olika delar av det politiska systemet. Kvinnor har samma rätt som män att delta i de olika valen då både kvinnor och män har samma rättigheter och allmän rösträtt. Kvinnor har därmed också rätt till att ställa upp i val för de lagstiftande organen på lokal nivå samt till valen på nationell nivå, det vill säga parlamentet (Afshar, 1998, s. 37). Det finns inga officiella hinder för kvinnor att ställa upp i val, dock finns det inofficiella hinder, vilket har påvisats i de båda diagrammen där det är väldigt få kvinnor i parlamentet.

Fastslaget i stycket ovan är att representationen av kvinnor i parlamentet är nästintill obefintligt i Iran. Men det finns kritiker till teorin om kvinnlig representation som ifrågasätter om det är viktigt att ha kvinnor representerade i politiken. Kritiker menar på att politik borde handla om politik och då borde det inte spela någon roll vem det är som representerar politiken. Phillips menar på att demokrati kan förstås som representation av policys, program eller idéer där kön inte ska/bör ha en större betydels (Phillips, 2000, s. 84). Kritiker undrar på om kvinnor har särskilda och separerat intressen, om ”kvinnor” är en tillräckligt homogen grupp (Phillips, 2000, s. 85). Detta motbevisas med rapporten som nämnts tidigare i denna undersökning *The Worlds women 1995, Trends and Statistics* och uppföljaren från år 2010. Rapporterna menar på att genom att stärka och förbättra kvinnors status i samhället kommer detta att gynna den ekonomiska, politiska och sociala utvecklingen (FN, 1995, *Trends and Statistics*). Kvinnor i politiken skulle alltså inte bara förbättra fokus och belysa kvinnofrågor de skulle även bidra till en förbättring generellt sett för Iran.

4.2.2 Religion och kvinnlig representation

I boken *Mänskliga rättigheter och Religion* menar författaren på att den tid vi lever i kan ses som religionens återkomst. Under 1700-talet var religionen någon som huvudsakligen skedde i det privata rummet och har sedan dess successivt ökat i det offentliga rummet. Detta strider mot teorin om sekularisering vilket präglade större delen av 1900- talets samhällsvetenskapliga forskning (Andersson - Modeé, 2011, s. 5). Författaren fortsätter att i muslimsk rättstradition förutsätts existensen av en ursprunglig, evig och av människor oberoende lag, sharia. Denna lag har instiftats av gud och är identisk med hans vilja. Författaren menar på att begreppet är abstrakt och att det är en idé snarare än en fastslagen och nedteknad uppsättning lagar. Människans och då främst de religiöst lärdas (män) uppgift är inte att stifta lagen utan att tolka den ur olika religiösa källor (Svensson, 2011, s. 180). Sett till det tredje argumentet från teorin om kvinnlig representation som menar på att kvinnor representerar specifika intressen. När de religiösa källorna tolkas av endast män så saknas tolkningar utifrån kvinnas specifika intressen.

Problemet ligger då i att de människorättsdokument som avser "lag" är något helt annat, de är en uppsättning lagar och regler som skapats av människor som gäller främst det offentliga livet. Dessa lagar innefattar inte områdena utanför "lagen" och hänförs då till den enskildes fria val. I de klassiska tolkningarna av sharia lagarna finns dessa områden utanför "lagen" med, som; vilka kläder man får använda, hur man författar en gudstjänst, vad man får äta, vem man får ha sex med, gifta sig med, bilda familj med och så vidare (Svensson, 2011, s. 180). I Iran är det förbjudet att stifta lagar vilka inte är enhälliga med sharia (Council on foreign relations, Islam: Governing under sharia). Viktigt att påpeka är att det inte är så här i alla länder där islam är den officiella religionen. Det är endast i Iran och några fåtal länder till vilka har sharia inkorporerats i landets lagar (Svensson, 2011, s. 181).

Enligt boken *Mänskliga rättigheter och religion* menar författarna på att de traditionella religiösa perspektiven generellt sätt framför en patriarkal grupporienterad tradition med en konservativ syn på samhället, med samhället som fokus istället för på individen och dess rättigheter. Man kan förenklat säga att de traditionella religionerna har varit liktydiga med politiskt förtryck och förföljelse av olikänkade (Andersson - Modeé, 2011, s. 6). I samma bok hävdas det även att det i alla stora världsreligioner finns starka patriarkala inslag. Religion har därför används till att befästa traditionella könsstereotyper och uppfattningar om vad en människa är och vad hon får göra (Gerle, 2011, s. 72). Även i boken *Global Gender Issues in the new Millenium* bekräftar författaren att det religiösa systemet och institutioner spelar en stor roll i upprätthållandet av bilden att kvinnor inte kan vara politiskt aktiva eller inneha ledande roller (Peterson, Runyan, 2010, s.117-118). Majoriteten av de religiösa institutionerna exkluderar kvinnor från ledarroller. Oavsett hur de religiösa institutionerna legitimerar exkluderingen, sänder exkluderingen en signal som förstärker könsstereotyperna. Författarna ger i sin bok exempel på vilka könsstereotyper exkluderingen förstärker, till exempel; som att kvinnor inte är jämlika med män, att det inte går att lita på kvinnor och att kvinnor helt saknar förmåga att inneha ledande positioner (Peterson, Runyan, 2010, s. 118).

Författaren till boken *Mänskliga rättigheter och religion* menar att det är ett välkänt faktum att brott mot mänskliga rättigheter förekommer i många länder med muslimsk majoritetsbefolkning, däremot måste det inte betyda att det grundläggande problemet alltid är religionen islam. I områden där islam är den dominerande religionen förekommer även avsaknad av grundläggande politiska rättigheter som yttrandefrihet, mötesfrihet, religionsfrihet, samt tortyr och diskriminering av minoritetsgrupper (Svensson, 2011, s. 179). Var på Iran stämmer överens med alla dessa punkter.

I artikeln *Challenges faced by muslim women* har Anne Johanna Tuppurainen tolkat en intervju av William Montgomery Watt. I ett stycke från intervjun tolkar Tuppurainen att Watt vill förmedla att det är mycket sant att islam fortfarande på många sätt är en mansdominerad religion men att det finns många källor som visar på att Mohammed förbättrade en hel del för kvinnorna under tiden han levde. Till exempel institutionaliserade han äganderätten för att kvinnor ska få arva pengar, rätten till utbildning och skilsmässa. Han gav kvinnorna ett enkelt skyddsnät (Tuppurainen, 2010, s. 4-5). Tuppurainen hävdar att det finns islamska feminista forskare vilka menar på att det alltid har funnits ett feministiskt perspektiv inom islam. De feministiska forskarna menar på att muslimska kvinnor genom historien har varit intresserade av att förbättra deras egna, familjens och samhällets omständigheter (Tuppurainen, 2010, s. 28). Detta synsätt delas utav de islamska feministerna.

Det finns därmed delade uppfattningar kring feminism och religion. Å ena sidan de som anser att religionen förstärker och upprätthåller mannens makt i samhället. Å andra sidan islamsk

feminism som separerar islam från dess kulturella och historiska kontext. Problemet i Iran är att oavsett om feministiska rörelser i Iran skiljer på religion och dess kulturella och historiska kontext är det ändå religionen som ligger till grund för det politiska systemet i Iran. Med hjälp av olika forskares åsikter har det fastslagits att religion befäster mannens makt. Om då religionen styr politiken, och religionen inte ger plats åt kvinnor är ändå religionen en stor del av problemet när det kommer till att kvinnor inte finns representerade i politiken. Problemet kan därmed ses ligga i religionen men religionen kan även vara lösningen då som ovan nämnt vissa muslimska feministiska forskare anser att det finns islamska tankar som gynnar kvinnliga rättigheter (Tuppurainen, 2010, s. 28).

4.2.3 Utbildning

Utbildningen kan även ses som ett hinder mot en mer jämlik representation i parlamentet. I Iran inom de högre utbildningarna infördes år 1989 ett kvoteringsystem. Dock ett kvoteringsystem som gjorde att kvinnor fick utgöra maximalt 20 % av studenterna inom de vetenskapliga-, miljö- och hygienbaserade utbildningarna (Amnesty International, 2014, s. 27). Av dessa kvinnor som kvoterades in kvoterades endast muslimska kvinnor med muslimska värderingar in (Paidar, 1997, s. 312). Detta är ett sätt för parlamentet att utöva sin makt över vilka som ska få inneha kunskap. En tidigare elev på Amir Kabir Universitetet i Tehran som har gått i exil efter att ha suttit fängslad som tidigare politisk fånge i Iran sa till Amnesty International ”Universities are the voice of the people and that is why they try to silence them” (Amnesty International, 2014, s.5). I samma rapport som citatet kommer ifrån belyser de åren 2005-2013, åren som Ahmadinejad styrde Iran. Ahmadinejad förbjöd alla kurser på universitetet som innehöll referenser till internationella föredrag om kvinnors rättigheter. Dock luckrades detta upp lite i och med byte av president efter 2013, men det är ändå en lucka på nio år där ingen undervisning över huvudtaget har skett om kvinnors rättigheter, och de som ändå har försökt har satts i fängelse (Amnesty International, 2014, s. 5). Genom att den iranska makteliten sitter på makten över utbildningen i landet, och att makteliten just nu är väldigt konservativ så gynnas även eleverna som delar deras tro, vilket gör att de direkt kan styra över vilka i landet som ska ha och inte ha rätten till utbildning.

Innan revolutionen 1979 var Irans ekonomi den mest utvecklade i mellanöstern, efter revolutionen är den dock i spillror på grund av en ny politisk agenda som kännetecknades av subventioner till gynnande sektorer, en uppsvälld offentlig sektor och hög inflation. Detta tillsammans med korrruption och sanktioner från både USA och EU gör att Iran står inför en tuff ekonomisk situation, och detta till trots att landet har stora tillgångar till olja (The heritage foundation, Index of Economic Freedom 2014, Iran). Författaren Parvin Paidar som nämnts ovan nämner att de ekonomiska svårigheterna har använts som argument till varför kvoteringsarna för kvinnor ska ligga kvar på 20 % på universitetet. De menar på att Iran är ett land med begränsade resurser och är i ett stort behov till internationell utveckling, varför ska då landet investera i kvinnors utbildning, vars ”personliga” och familjesituation senare kan hindra dem från att ta en anställning inom deras utbildning (Paidar, 1997, s. 321-322). Återigen är detta ett bevis på det patriarkala samhället som Iran är, ett sätt för män att påvisa sin makt och nedvärdera kvinnans värde och rätt till utbildning.

5 Slutsats

Det vi genom vår undersökning kommit fram till är att det är kvinnorörelsen som har varit den drivande kraften när det kommer till att kämpa för förändringar av politiska rättigheter för kvinnor i Iran. Vi har vidare sett att många nutida kvinnorörelser har kommit till insikten att det utan demokrati i landet inte går att kämpa för kvinnors rättigheter och har därför anslutit sig till pro-demokratiska grupper.

Genom vår analys av Iran ser vi idag ingen vilja till förändring utan snarare ett aktivt motarbetande från den styrande makten, däribland parlamentet, då en mer jämlik politik ses som ett hot mot det islamska parlamentet. Kvinnor i Irans parlament är idag konservativa vilka följer Ayatollah, prästerskapet och parlamentets linje och det har därmed inte inneburit större jämställdhet med fler kvinnor i parlamentet. Vi har dock kommit fram till att fler kvinnor i parlamentet enligt teorin om kvinnlig representation kan ge en positiv effekt på jämlikheten. Utbildningen har i många år varit ett sätt för den partiarkala makteliten, där Ayatollah, prästerskapet och parlamentet ingår, att bestämma vem som får inneha kunskap. Oliktänkande och reformister nekas i många fall utbildning och har därmed senare i livet svårt att uttrycka sitt motstånd för att få till en förändring i samhällssystemet.

I uppsatsen har vi kommit fram till att det finns olika typer av feministiska kvinnor i sociala rörelser, såsom postkoloniala, islamska och sekulära feminister, vilka aktivt drivit kampen för sina rättigheter men i dagsläget är den konservativa makten för stark. Iran har dock sociala rörelser att tacka för att människor i Iran har fått upp ögonen för kvinnors jämlikhet och att kampen har satts på kartan vilket är en positiv början. Vi har sett att modernisering och demokratisering är kvinnornas främsta chans till ett jämställt Iran.

Avslutningsvis så har vi belyst många saker i vår undersökning som pekar på att kvinnors situation inte har fått stora märkbara förbättringar sedan revolutionen. Då de inte har ratificerat några konventioner från FN:s sida gällande kvinnors rättigheter så går det inte att ställa Iran till svars för sin bristande respekt för kvinnors rättigheter ur den aspekten. Då vi ser vår studie som en förundersökning till vidare studier anser vi att det vore en intressant fortsättning att se till vad omvärlden kan göra för att stötta och förbättra kvinnornas rättigheter i Iran.

6 Referenser

- Afshar, H., 1998. *Islam and Feminisms – An Iranian case- study*. London: Macmillan
- Amnesty International, 2009, Annual reports Iran.
<http://www.amnesty.org/en/region/iran/report-2009> (Hämtad: 2014-12-29)
- Amnesty international, 2014. *Silenced, expelled, imprisoned Repression of students and academics in Iran*. London: Amnesty International Ltd
- Andersson, Dan-Erik - Modeé, Johan, 2011. “Mänskliga rättigheter och religion: en introduktion”, i Andersson, Dan-Erik - Modeé, Johan (red.), *Mänskliga rättigheter och religion*. 5-17. Malmö: Liber AB
- Council of foreign affairs, Islam: Governing under sharia. Johnson, Toni - Aley Sergi, Mohammed. Publicerad: 2014-07-25 <http://www.cfr.org/religion/islam-governing-under-sharia/p8034> (Hämtad: 2014-12-18).
- Council on Foreign Relations, 2014, Hezbollah, sidnummer saknas
<http://www.cfr.org/lebanon/hezbollah-k-hizbollah-hizbullah/p9155> (Hämtad 2015-01-05)
- Constitution of the Islamic Republic of Iran, 24 October 1979, available at:
<http://www.refworld.org/docid/3ae6b56710.html> (Hämtad: 2014-12-07)
- Ebadi, Shirin, 2009. *Islam, Human rights, and Iran*, sidnummer saknas
<http://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/emint23&div=6&id=&page>
≡ (Hämtad: 2015-01-05)
- Esaiasson, Peter - Gilljam, Mikael - Oscarsson, Henrik - Wängnerud, Lena, 2012. *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts juridik
- Eyerman, Ron - Jamison, Andrew. 2005. *Sociala rörelser i en ny tid*. Lund: Studentlitteratur
- Farhi, Farideh. 2012. Factional politics and the Islamic State. I Rouzbeh Parsi (red.) *Iran: A revolutionary republic in transition*, Chailiot papers. 23-38. Paris: European Union Institute for security studies
- Fazlhashemi, Mohammad, 2008. *Vems islam: de kontrastrika muslimerna*. Stockholm: Norstedt
- FN, 1995. The world’s women 1995: Trends and Statistics
- FN, 2010, The world’s women 2010: Trends and Statistics

FN, Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (CEDAW), 18 December 1979, <http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/states.htm> (Hämtad: 2014-12-06)

Freedom House, Iran, Freedom of the net. <https://freedomhouse.org/report/freedom-net/2014/iran> (Hämtad: 2014-11-29)

Gerle, Elisabeth, 2011. "Kön, genus och religion" i Andersson, Dan-Erik - Modeé, Johan (red.), *Mänskliga rättigheter och religion*. Malmö: Liber AB, s. 61-78

Globalis, Iran. <http://www.globalis.se/Laender/Iran> (Hämtad 2014-12-05)

Howard, Jane, 2002. *Inside Iran: Women's lives. A Fascinating report of struggle and change vividly documenting what it means to be a woman in Iran today*. Mage publishers: Washington DC

Inter-Parliamentary Union, Iran <http://www.ipu.org/wmn-e/arc/classif011114.htm> (Hämtad 2014-12-19)

Jad, Islah. 2009. The NGO-isation of Arab Women's Movements. *IDS Bulletin*, 35: 34-42. doi: 10.1111/j.1759-5436.2004.tb00153.x <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1759-5436.2004.tb00153.x/pdf> (Hämtad 2014-12-16)

Kadivar, Darius, 2011. "A Women for All Seasons : Farokhroo Pārsā", sidnummer saknas. <http://iranian.com/main/blog/darius-kadivar/women-all-seasons-farokhroo-p-rs-1922-1980.html> (Hämtad: 2014-01-04).

Kar, Mehrangiz. 2008. Focusing on Women in the internal Politics of Iran. *Brown University: Brown journal of World affairs*. Volume xv. <http://brown.edu/initiatives/journal-world-affairs/15.1/focusing-women-internal-politics-iran> (Hämtad 2014-12-19)

Kian, Azadeh. 2012. Gendered citizenship and the women's movement in Iran. I Rouzbeh Parsi (red.) *Iran: A revolutionary republic in transition*, Challiot papers. 23-38. Paris: European Union Institute for security studies

Mojab, Shahrzad, 2001. "Theorizing the Politics of 'Islamic Feminism'", *Feminists review*, nr. 69, 124-146

One million signatures: The battle for gender equality in Iran - Tavaana University <https://tavaana.org/en/content/one-million-signatures-battle-gender-equality-iran> (Hämtad 2014-12-7)

Paidar, Parvin, 1997. *Women and the political process in the twentieth-century Iran*. Cambridge: Cambridge University Press

Philips, Anne, 2000. *Närvarons politik - den politiska representationen av kön, etnicitet och ras*. Lund: Studentlitteratur

Peterson, V. Spike - Runyan, Anne Sisson, 1999. *Global Gender Issues in the New Millenium*. Boulder: Westview Press Inc.

- Reporters without Borders, Pressfrihets index, 2002.
http://en.rsf.org/spip.php?page=classement&id_rubrique=297 (Hämtad 2014-11-15).
- Reporters without Borders, Pressfrihets index, 2013.
http://en.rsf.org/spip.php?page=classement&id_rubrique=1054 (Hämtad 2014-11-15).
- Sanasarian, Eliz, 1982. *The Women's Rights Movements in Iran*. New York: Praeger
- Svensson, Jonas, 2011. "Islam" i Andersson, Dan-Erik - Modeé, Johan (red.), *Mänskliga rättigheter och religion*. Malmö: Liber AB, s. 178-193
- Reporters without Borders, 2014. Acid attacks on woman - New grounds for harassing journalists.
<http://en.rsf.org/iran-acid-attacks-on-women-new-grounds-29-10-2014,47172.html>
(Hämtad 2014-12-15).
- The Heritage Foundation, Index of Economic Freedom 2014, Iran.
<http://www.heritage.org/index/country/iran#limited-government> (Hämtad: 2014-12-29).
- Tuppurainen, Anne Johanna, 2010. *Challenges faced by Muslim women: an evaluation of the writings of Leila Ahmed, Elizabeth Fernea, Fatima Mernissi and Amina Wadud*.
http://uir.unisa.ac.za/bitstream/handle/10500/3951/thesis_tuppurainen_a.pdf?sequence=1 (Hämtad: 2014-12-18).
- Vakil, Sanam, 2011. *Women and Politics in the Islamic Republic of Iran: Action and Reaction*. New York: Continuum
- Welzel, Christian, 2009. Theories of democratization. I Haerpfer m.fl. (red.). *Democratization*. 74-88. Oxford: Oxford University Press
- World Population Review, 2014. *Iran*.
<http://worldpopulationreview.com/countries/iran-population/> (Hämtdatum: 2014-12-26).